

[2 9]

**Aanspraak, gedaan in de buiten-
gewoone Vergaderinge van de
Societeit der Doopsgezinde Ge-
meenten in Friesland en Gro-
ningen, gehouden te Leeuwar-
den den 31 Julij des jaars 1788.**

Eerwaardige Broeders, Dienaars, zo in de Verkondiging des Woords, als in de Bezorging der Armen, in de Christelijke Societeit der Doopsgezinden in Friesland en Groningen: Genade en Vrede zij U allen van God onzen hemelschen Vader, en van Jesus Christus onzen Zaligmaaker, Amen.

Het is algemeen bekend, dat na de opkoomst der Doopsgezinden, ongelukkiglijk, omtrent het midden der 16de Eeuwe, onder dezelve groote verdeeldheden ontstaan zijn. Men verschilde in sommige stukken, welke zekerlijk niet alle van even groot gewigt waren, en met welker optellinge ik uwe Aandacht niet zal verveelen. Die geschillen werden gedreven met eenen te verre gaanden ijver. Het gaat doorgaans zoo in menschelijke zaaken, dat men bezwaarlijk den middelwech weet te houden.

Eene te ver gedreven goede hoedanigheid leidt niet zelden tot kwaade gevolgen. Men had, in die benaauwde dagen, waarin de verkondiging en belijdenis der Waarheid de ergste vervolging ondervonden, en die de gezuiverde Leer des Euangeliums voorstonden, ieder oogenblik met den brandstapel of den worgpaal gedreigd werden, eenen onbezweken moed en vuurigen ijver noodig, om tegen den stroom der vooroordeelen op te roeien, ijdele menschenvrees te verwerpen, en alleen Hem te vreezen, die ziel en lichaam kan verderven in de helle. Doch even hierdoor gewende men zich om ook denzelfden ijver te doen doorstralen in het behandelen van mindere gewigtige stukken. De standvastigheid verbasterde bij sommigen in onverzettelijkheid, de kloekmoedigheid in driftig doorzetten van bijzondere begrippen. In plaatze van, in onverschillige zaaken, of dingen van weinig aanbelang, elkander in liefde te verdraagen, scheurde men zich in eene menigte van partijen. Men bande en verketterde elkander om kleinigheden. De gemaatigdsten trachtten, te vergeefs, de gemoederen tot inschikkelijkheid en toegeevendheid te beweegen. Men was niet alleen doof voor hunne stemme, maar zij werden het voorwerp van de driftige veroordeelinge der overigen, en zagen zich

over-

overlaaden met haatelijke naamen en onverdiende verwijtingen. Een huwelijk aan te gaan met iemand, die tot eene andere Gezindheid, al ware het zelfs van Doopsgezinden, behoorde, was bij veelen genoeg om uit de Gemeente gebannen te worden. De gevolgen van dien Ban waren eene volstrekte Affnijding van alle verkeeringe met den gebannenen, zelfs tusfchen menschen, welken door de naauwste banden des bloeds aan elkander verknocht waren. Ja, wanneer van twee getrouwde Personen één van beiden wierd gebannen, wilde men, dat de andere geene de minste gemeenschap met zijnen of haaren Echtgenoot zoude houden, voor dat deeze met de Gemeente verzoend ware. — Doch laat ons deeze ongelukkige mislagen der vroegere tijden niet verder ophaalen. Ik zoude 'er niet zoo veel van gezegd hebben, indien de reden deezer buitengewoone bijeenkomst mij 'er geene aanleiding toe gaf, en eenigermate toe noodzaakte.

Te weeten, Haare Majesteit, de Keizerin van Rusland, heeft in een gedeelte haarer landen aan de Rivier den Dnieper gelegen, onder de bestuuring van den Prinsse POTEMKIN TAURITSCHESKOI, eene Volkplanting aangelegd van Dantziger Doopsgezinden, en dezelve be-

giftigd met aanzienlijke Koorrechten. Bij die Doopsgezinden zijn nog de overblijffels van den ouden kwalijk bestuurden ijver, welke elders geheel hebben opgehouden, en hier te lande, waarschijnlijk, bij veelen reeds uit het geheugen zijn verdweenen. Die Doopsgezinden, of ten minsten een gedeelte derzelve, bannen nog hunne Leden om Buitentrouw. De Keizerin beschouwt dit met reden als eene bron van ergerlijke verdeeldheden, en als onbestaanbaar met den bloei en welstand haarer Volkplantinge. Om die reden heeft de Heer TRAPP, welke onder den gemelden Prinsse POTEMKIN, het bestuur heeft over die Volkplanting, geoordeeld alle gevoegelijke middelen te moeten aanwenden, om dit misbruik der Kerkelijke Tucht te doen ophouden, en zijne Vrienden van deszelveangepastheid te overtuigen. Hij heeft daartoe in Holland zich vervoegd bij verscheidene Gemeenten en Leeraars, welke ook zich niet onttrokken hebben van, door vriendelijke Brieven aan de gemelde Doopsgezinden, tot zijn oogmerk mede te werken. Hij wenschte, dat wegens de Doopsgezinden in Friesland hetzelfde gedaan wierd, en heeft daartoe met sommigen der Leeraaren over dit onderwerp gesproken. De Gecommitteerde Mannen der Sociëit, hierover bijeen geko-

men

men zijnde, oordeelden het stuk van te groot
aanbelang, om het geheel af te slaen, maar
ook zich zelven niet bevoegd om 'er iets in te
doen, zonder alvorens het gevoelen der Socie-
teit in te neemen.

Ziet daar, Broeders, de reden, om welke
men U verzocht heeft hier te vergaderen, ten
einde een ieder zijne gedachten moge voor-
draagen, of hij het schrijven en verzenden
van eenen Brief tot het bovengemelde oogmerk
dienstig keure, en ten einde men daarna het
éénpaarige gevoelen, of immers dat der mee-
sten moge volgen.

Ik wil hieromtrent niemands gedachten
vooruitloopen: maar vergunt mij, evenwel,
deeze enkele aanmerking, dat, schoon deeze
zaak eenigzins vreemd moge schijnen van de
oogmerken der oprichtinge en gewoone Verga-
deringen onzer Societeit, het van den ande-
ren kant een goed werk is zijne pogingen aan
te wenden tot het uitbreiden van Vredelie-
vendheid en Verdraagzaamheid. Slaagen die
poogingen gelukkig, dan hebben wij het ge-
noegen van het onze toegebracht te hebben tot
het waare heil van onze medemenschen: mis-
lukken zij, dan kunnen wij ten minsten ons

vroosten met de bewustheid, dat dit niet door onze schuld veroorzaakt is, en met Gods goedkeuringe van onze welmeenendheid.

Hiermede oordeele ik genoeg gezegd te hebben om U allen, Eerwaardige Broeders, eenige nadere opheldering omtrent het oogmerk onzer bijéenkoomste te geeven. — Laat ons nu, eer wij verder gaan, den Allerhoogsten aanroepen om zijnen zegen en verlichtinge.

Deen

Den Dóopsgezinden Christenen, welke zich in de Staaten Haarer Rus-Keizerlijke Majesteit hebben nedergezet, zij gewenscht Genade en Vrede, van God onzen Vader, en van onzen Heere Jesus Christus, *Amen!*

EERWAARDIGE VRIENDEN EN BROEDERS!

De Heer TRAPP, van wegens Haare Majesteit, de Keizerinne aller Rusfen, Directeur van eene Volkplantinge van Doopsgezinden in de Staaten van Haare Keizerlijke Majesteit, in deeze Gewesten zijnde, heeft ons, gelijk ook onzen Ge loafsgenooten in Holland voorgehouden, dat bij uwe Gemeenten nog gebruikelijk is zodanige Le den derzelve, welke zich met Persoonen van eene andere Gezindheid, en in het algemeen met de zulken, welke tot uwe Gemeenten niet behooren, door den band des Huwelijks verbinden, daarom door den Ban van uwe Gemeenschap en Verkeering af te snijden; dat Haare Rus-Keizerlijke Majesteit, zulk eene Affnijding, om diergelijke redenen gedaan, beschouwende als niet overeentebrenge met de Liefde, welke Christenen elkander verschuldigd zijn, wenschte, dat men van die gewoonte wilde afzien, en de geenen, welke buiten de Gemeente trouwen, des niette

genstaande als Leden derzelve blijven aanmerken en behandelen.

De Heer TRAPP heeft verscheidene Leeraaren onder ons, en geheele Gemeenten, zo hier als in Holland, ernstiglijk verzoekt, dat zij, ter bevordering van dit goede en nuttige einde, hunne diensten bij Uw Eerw. Gemeenten wilden aanwenden. In onze Provincie hebben wij daar op goedgevonden, eene buitengewoone Vergadering te beleggen van alle Doopsgezinde Gemeenten, welke zich hier tot eene Societeit veréénigd hebben, en daarin met algemeen overleg besloten aan Uw Eerw. dezen Brief over dit onderwerp af te vaardigen.

Eerwaardige Vrienden en Broeders, de zaak is van zoo veel gewigt, en het verzoek van den Heere TRAPP, naar ons inzien, zoo billijk, dat wij wel durven verklaaren ons te verheugen in deeze voorkomende gelegenheid, om onze gevoelens over dit stuk aan Uw Eerw. mede te deelen, en Uw Eerw. op het vriendelijkste te verzoeken, om dezelve met onpartijdige opletendheid te overweegen, en, na alles beproefd te hebben, het goede te behouden.

Huwelijken tusschen Persoonen van grootelijks verschillende gevoelens in het godsdienstige, kunnen wij zekerlijk niet goedkeuren. De ondervinding leert, dat daar uit, meermaalen ongelukkige gevolgen voortkomen. Men wordt zomtijds van weerskanten laauw, en loopt gevaar van tot on-
ver-

verschilligheid te vervallen. Is men hiertegen op zijne hoede, dan zal het ligtelijk gebeuren, dat elk der Echtgenooten zijne of haare Egade van begrippen trachte te doen veranderen. De natuurlijke begeerte, dat het geene wij voor waarheid houden, door anderen ook als zodanig beschouwd worde, leidt hiertoe van zelve bij menschen, tusfchen welken eene zoo naauwe en geduurige gemeenzaamheid plaats heeft, als tusfchen Echtelieden. De liefde, welke zij elkanderen toedraagen, versterkt die begeerte. Doch hieruit ontstaan wel eens onaangename uitwerksels. Wanneer men elkander niet kan overtuigen, maar elk zijn eigen gevoelen blijft aankleeven, vervalt men van bezadigd redenkavelen wel tot zintwisten en harrewarren. De driften worden allengskens gaande, en veroorzaaken eene verkoeling in die Liefde en Genegenheid, welke haar eerst opwekten, en welke den Echtgenooten, niet alleen door de natuurlijke reden, maar ook door Gods heilig woord zoo duur worden aanbevolen. Dit loopt te meer gevaar, naar maate elk in zijne begrippen ijveriger is, en vaster van derzelve waarheid meent overtuigd te weezen, indien niet die ijver door eene evenredige maate van verstand verlicht en bestuurd worde. Ook moeten de gevolgen van zulke gefchillen nadeelig zijn voor de opvoedinge der Kinderen, en, wanneer een gedeelte derzelve den Vader, een ander gedeelte de Moeder volgt, ligtelijk verwijderingen maaken tusfchen Broeders en Zusters, welke het vooral betaamde in lief-

de en vrede te samen te wonen. Zijn de Echtgenooten wederzijds menschen van hevige driften en van geringe bescheidenheid, dan zijn de uitwerksels natuurlijk veel erger, en kunnen wel eens op volflagene afkeerigheid, onderlinge veroordeeling, en geheele verwaarloozing der opvoedinge uitloopen.

Gij ziet dus, Eerwaardige Vrienden en Broeders, dat wij verre zijn van de Huwelijken, tussehen menschen van wijd verschillende begrippen in het godsdienstige, goed te keuren. Zekerlijk zijn zij onvoorzichtig. Maar eene geheel andere vraag is, of zij misdaadig zijn, en wel zoo misdaadig, dat men daarom iemand, tegen welken men niets anders heeft in te brengen, van de Gemeente zoude mogen afsnijden? En deeze vraag durven wij gerustelijk met *Neen* beantwoorden.

Want, schoon uit zodanige Huwelijken zomtijds onaangename gevolgen voortkoomen, zij zijn 'er, evenwel, geene noodzaaklijke uitwerksels van, maar kunnen door een verstandig gedrag der Echtgenooten met weinige moeite voorgekoomen worden. Twee Perfoonen, welke beide ernstig bedoelen de geboden van onzen Heere te gehoorzaamen, en in de algemeene beginselen en hoofdwaarheden van den Godsdienst overeenstemmen, kunnen wel van elkanderen verschillen in hunne begrippen over deeze en geene bijzonderheden, over eenige stukken van bespiegeling, en evenwel in Liefde elkanderen verdraagen.

Het

Het zal niet dikwijls, misfchien nooit, gebeuren, dat twee menschen over allerlei onderwerpen volmaaktelijk eveneens denken. Even gelijk tusfchen alle menschen onderscheid van gelaats-trekken plaats heeft, en men nergens twee Perfoonen zal aantreffen, welker aangezichten volkomen gelijk zijn, zoo zal men ook overal verschil van denkwijze en begrippen ontmoeten; en dit niet alleen tusfchen menschen van onderscheidene Gezindheden en Belijdenisen, maar ook tusfchen luiden, welke derzelfde Gezindheid toegedaan, en Leden zijn van dezelfde Gemeente. Wilde men, derhalven, geene Huwelijken toelaaten, dan tusfchen menschen, welken over alle godsdienstige onderwerpen, of welke daar toe kunnen getrokken worden, eveneens dachten, dan mogt men even goed het Huwelijk in het geheel verbieden, het geene, evenwel, regelrecht zoude strijden tegen de oogmerken en den wil des Scheppers, welke het niet goed oordeelde, dat de mensch alleen ware. Even gelijk twee goede Vrienden, zoo kunnen ook getrouwde luiden elkander verdraagen in hunne verschillende gevoelens, zoo wel in stukken van deezen aart als in andere zaaken. Hoe menigmaal loopen de verkiezingen omtrent spijsze en drank, omtrent kleeding en levenswijze, vrij wat uit elkander bij luiden, welke, des niet tegenstaande, in goede vriendschap en eendragtig leeven.

Men zal, misfchien, zeggen, dat dit wel kan plaats hebben, wanneer het verschil enkel kleinigheden

heden betreft, maar dat het geval grootelijks van gedaante verandert, indien twee menschen omtrent voorname stukken verschillen. Gaarne erkennen wij, dat het verschil zo groot kan zijn, dat wij het Huwelijk tusschen zulke Persoonen als geheel ongeoorloofd zouden aanmerken. Dat een Christen zich zoude verbinden met Afgodendienaaren, met Mahometaanen, of met Lasteraars van den Heere Jesus Christus, en dus, om des Apostels woorden te gebruiken, *met de ongelooigen aan een ander juk trekken*, kan volstrektelijk niet anders dan afgekeurd worden. Ook mag men bijkans hetzelfde zeggen, wanneer één van beide Echtgenooten behoort tot zulk eene Gezindheid van Christenen, welke wil, dat allen zich aan haar gezach zullen onderwerpen, en beweert het recht te hebben om de geenen, welken dit weigeren, met geweld te dwingen, met tijdelijke straffen te vervolgen; of, wanneer zij dit niet kan doen, van de eeuwige zaligheid des hemels uit te sluiten. Maar geheel anders is het geval in de huwelijken tusschen Leden van andere Gezindheden. De in geschil staande stukken zijn tusschen dezelve niet van dat aanbelang, dat zij, of den vrede tusschen Echtgenooten behoeven te slooren, of eenen van beiden blootstellen voor het gevaar van tot verderflijke doolingen verleid te worden. Allen gelooven in den Eénen Waaren God, den Schepper, Onderhouder en Bestuurder van Hemel en van Aarde, en in Jesus Christus, den Eeniggeboren Zoone des Vaders, den Middelaar Gods en der Menschen, welke, in het vleesch verschee-

nen,

nen, zich onderworpen heeft aan alle ongemakken des aardfchen levens, om onzent wille het bitterfte lijden heeft ondergaan, voor ons gestorven en opgewekt is, en ten hemel gevaaren, alwaar hij is gezeten aan de rechterhand Gods, en van waar Hij, ten jongften dage, zal wederkoomen om leevenden en dooden te oordeelen. Allen befchouwen deezen Jesus als hunnen eenigen Leermeester, Heer en Koning in het geestelijke en godsdienstige, aan wiens bevelen alleen zij onderwerping fchuldig zijn, en die alleen het recht heeft om zijnen Onderdaanen Wetten des Geloofs voor te fchrijven. Allen erkennen zich verplicht, om de Geboden des Euangeliums getrouwlijk te gehoorzaamen, God lief te hebben met geheel hun harte, den Naaften als zich zelve, en zich onbefmet te bewaaren van de waereld; en op zulk eene betrachting het genadeloon des eeuwigen levens in ootmoedigheid te verwachten, het geen de Allerhoogfte, naar zijne Barmhartigheid in Jesus Christus heeft toegezegd aan allen, die Hem lief hebben. En zouden menfchen, welken in alle deeze stukken in het algemeen overeenkoomen, fchoon zij, omtrent fommige bijzonderheden op eene eenigzins verfchillende wijze mogen denken, niet in vrede en eendragtig kunnen leeven, wanneer zij hartelijk voorneemen *de waarheid te betrachten in Liefde?*

Men zal, miffchien, hier tegen inbrengen, dat God, in de Mofaïfche Wet, de huwelijken der Israëlieten met de Volken, welke het Land Canaän

naan bewoonden, uitdrukkelijk verboden hebbe, Exod. XXXIV. 16. en Deut. VII. 3. waarmede men vergelijken kan Ezra IX. Doch hierop valt veel te antwoorden.

1. Raakte dat verbod, schoon het door Ezra ook tot andere Volken schijnt uitgestrekt te weezen, eigenlijk alleen de Canaänieten, welke, op Gods uitdrukkelijk bevel, ten eenemaal moesten uitgerooijd worden, zo tot hunne eigene straf, als tot afschrik voor de Israëlieten, en om deeze laatsten te behoeden tegen het gevaar der verleidinge. Het stond, buiten dit geval, den Israëlieten vrij, zodanige maagden, welke zij in den oorlog gevangen namen, en welke, volgens de gewoonten dier tijden, hunne slaavinnen wierden, zich tot vrouwen te neemen, gelijk duidelijk blijkt uit Deut. XXI. 10—14.

2. Behoorde het bovengemelde verbod tot de burgerlijke Wetten, welke God den Israëlieten had gegeven, en welke zekerlijk andere Volken niet verbinden, noch altoos op dezelve kunnen toegepast worden. Ongetwijffeld waren die Wetten, als van God zelve voortgekoomen, de schoonste en beste, voor welke het Volk van Israël vatbaar was. Maar daar uit volgt niet, dat men, in andere Gewesten, onder eene geheel andere Luchtfreek, bij andere zeden, gewoonten en levenswijze, die Wetten in haar geheel zoude moeten aanneemen. Even gelijk de Mosaïsche Wet

der

der Plechtigheden, schoon door God, om wijze redenen, ingesteld, geene andere Volken raakte, en, na de koomst des Heilands in het vleesch, geheel werd afgeschafft, zo was ook de burgerlijke Wet voor de Israëlieten alleen geschikt, en verviel met den ondergang van den Joodschen Staat.

3. De voornaame reden, om welken God den kinderen Israëls de huwelijken met de Canaëniëten had verboden, was het gevaar van verleidinge. *Gij zult, zegt God, uwe dochters niet geeven aan hunne zoonen, en hunne dochters niet neemen voor uwe zoonen. Want zij zouden uwe zoonen van mij doen afwijken, dat zij andere Goden zouden dienen, Deut. VII. 3, 4.* Hier was een allergrootst gevaar, het zij wij de snoodheid van de misdaad der afgoderije, vooral in den Israëlitischen Burgerstaat, in aanmerking neemen; het zij wij letten op den toestand der Perfoonen, aan welken dit verbod gedaan werd. — Afgodendienst is zekerlijk een gruwel voor God, en alle omstandigheden, welke iemand in gevaar van denzelven kunnen brengen, is men verplicht met zorgvuldigheid te vermijden. — Daarbij waren de Israëlieten aan die schandelijke bijgeloovigheden zoo zeer verslaafd, dat zelfs Gods duidelijkste Openbaringen en nadrukkelijkste Geboden hen daar van niet altoos konden te rug houden. Dit getuigt bijkans elke bladzijde hunner geschiednisse,

dehise, van Moses tot op de Babiljonische Gevangenis. De wijste hunner Koningen verviel zelfs daar toe in eenen gevorderden leeftijd, en de oorzaak van zijnen val was geene andere dan zijne dwaaze liefde voor Afgodische Vrouwen. Maar dit kan immers niet strekken tot een bewijs, dat de huwelijken tusschen Christenen van verschillende begrippen en Gezindheden zouden verboden zijn. Geenen althans der Protestantsche Christenen kan men van iets diergelijks beschuldigen, en het gevaar eener zodanige verleiding is hier derhalven niet.

4. Indien men uit de Joodsche Wetten en Gewoonten eenig bewijs tegen de huwelijken van menschen, welken wel den zelfden Godsdienst aankleeven, maar onderscheidene Gezindheden zijn toegedaan, wilde afleiden, dan moest men eerder toonen, dat de huwelijken tusschen Phariseeën, Sadduceeën en Esfënen onder dat Volk als verboden waren aangemerkt geweest. Dan nog zoude de vraag zijn, of zulk een verbod eene vinding van menschen ware, dan eene Godlijke Instelling; en, indien al dit laatste, of die Instelling alle Volken raakte, dan alleen den Jooden betrof. Maar wij behoeven niet te zeggen, dat, onder al den last der Israëlietische Wetten, onder al de menschelijke verdichtselen, door welke de Schriftgeleerden dien last vezwaard hadden, geene schaduw van iets diergelijks te vinden is. Maar,

Maar, Eerwaardige Vrienden en Broeders, wij
 leeven daarenboven onder het Euangelium, ont-
 slagen van de dienstbaarheid der Wet. En wat
 zegt dat Euangelium? Het beveelt ons met allen
 ernst ons toe te leggen op de heiligmaking onzer
 zielen, het beveelt ons *de dingen te zoeken die*
boven zijn, daar Christus is zittende ter rechter-
hand van God, Colosf. III. 1. en onze leden, *die*
op aarde zijn, te dooden, vs. 5. dat is, alle vuile
 zonden, alle onbetaamelijke driften, te verzaaken.
 Een ieder van ons is, derhalven, verplicht zich
 te wachten van alle bedrijven, door welke hij na-
 tuurlijk zoude gebragt worden in gevaar van zich
 aan de goederen of wellustigheden deezes leevens
 te vergaapen, of van verleidinge tot het verzaa-
 ken der waarheid. Maar is dit gevaar in het hu-
 welijk met iemand van eene verschillende Gezind-
 heid zo groot, dat men daarom, zulk een huwe-
 lijk, wanneer 'er geene andere reden kan tegen in-
 gebragt worden, als volstrektelijk verboden en
 ongeoorloofd zoude moeten aanmerken en straf-
 fen?

Wat leert ons Apostel Paulus? *Indien eenig*
broeder een ongeloovig wijf heeft, en dezelve te
vreden is bij hem te wonen, dat hij ze niet ver-
laate. En een wijf, die eenen ongeloovigen man
heeft, en hij te vreden is bij haar te wonen, dat
zij hem niet verlaate, 1 Cor. VII. 12, 13. Het
 is wel waar, dat de Apostel dit alleen voorstelt
 als zijn bijzonder gevoelen, niet als iets, waar-
 omtrent hij eenig uitdrukkelijk bevel had. Maar

het gevoelen van Apostel Paulus is zekerlijk van veel meer gewigt, dan dat van menschen, welke die verlichting, die gaaven van den Heiligen Geest niet genieten, door welken de eerste Leerlingen van den Heere Jesus bestraald werden. — Het is ook waar, dat de Apostel hier niet het aangaan eens huwelijks met eenen ongeloofigen goedkeurt, maar alleenlijk de voortduuring van een huwelijk, het geene reeds voor de bekeering van eenen der Echtgenooten was aangegaan. Doch het is tevens waar, dat het huwelijk met eenen ongeloofigen nog zeer wijd verschilt van de echtelijke verbindtenisse met eenen Christen, welke, schoon in sommige opzichten dwaalende, met ons overeenkomt in het geene ter zaligheid noodig is.

Mogen wij hier op ook wel niet toepassen het geen deeze even gemelde Apostel bij eene andere gelegenheid schreef: *Den geenen nu, die zwak is in het geloof, neemt aan, maar niet tot twistige samensprekingen.* Men beschouwe den Broeder of de Zuster, welke buiten de Gemeente trouwt, en welke in alle andere opzichten een braaf godvruchtig mensch kan weezen, als zwakgelocvigen. Moet men hen daar om verwerpen? Men beschouwe hen als dwaalenden, als menschen, die gevaar loopen van nog verder te vervallen, behoorde men hen dan niet veel meer door vriendelijke vermaaningen te ondersteunen en te behoeden? Het kwaade, dat zij gedaan hebben, indien het een kwaad, een rechtstreeksch
 kwaad

kwaad is, kan niet veranderd worden. Het Huwelijk is gesloten. Het geene dus te zamen gevoegd is, behoort geen mensch te scheiden. Ook begeert gij dit niet. Welk oogmerk, welke uitwerking zal dan de straf des bans hebben op de zodanigen, welke toch, volgens godlijke en menschelijke Wetten moeten volharden in het geene men hun tot misdaad toerekent?

Bedenkt daarenboven, Eerwaardige Vrienden en Broeders, in welke verwarring zulk een mensch moet gestort worden. De affnijding van de Gemeente moet hem moeilijk en bezwaarende zijn. Hij wenscht die plichten te betrachten, die plegtigheden te onderhouden, welke de Zaligmaaker zijnen Leerlingen heeft voorgeschreeven. Dit wordt hem geweigerd uit hoofde van een bedrijf, waar aan geen verbeteren meer is. Moet hier uit natuurlijk niet volgen, dat hij aan het mijmeren sla, mischien aan zijne Zaligheid beginne te twijffelen, en eindelijk geheel tot wanhoopigheid vervalle; of dat hij allengskens gewenne zijne Echtgenoot met afkeerigheid te beschouwen, als eenen hinderpaal van zijne toelaatinge tot des Heeren Tafel? Dit zal te eerder gebeuren, naar maate zijn gemoed tederer en aandoenlijker is. En wanneer het gebeurt, hoe verschrikkelijk kunnen dan de gevolgen zijn ten opzichte van den huislijken vrede der getrouwdcn, en van derzelver zedelijk gedrag. Iemand, in tegendeel, welke een minder aandoenlijk hart en forser gemoed bezit, kan door zulk eene verbanninge ge-

heel vervreemden van de Gemeente, en eindelijk geraaken tot eene onverschilligheid, welker uitwerksels dikwijls niet minder erg zijn.

Wij gebruiken de vrijheid van aan Uw Eerw. als ons gevoelen voor te houden, dat de Ban of afsnijding van de Gemeente alleenlijk kan te pas koomen ter beteugeling van grove zondaaren, welke zich overgeeven aan openbaare werken des vleesches; om te betuigen, dat de Gemeente van Christus geene gemeenschap heeft met de geenen, die in de duisternisse wandelen, en, indien zij zich niet bekeeren, zekerlijk niet anders te wachten hebben dan het eeuwige verderf van het aangezicht des Heeren. Maar wie durft een zoo gestreng vonnis vellen over den geenen, tot wiens last hij niets meer heeft in te brengen, dan het Huwelijk met eenen Persoon; welke, in sommige gedeelten zijner godsdienstige gevoelens, aan andere begrippen dan de zijne verknocht is? Den zoodanigen zoude men met den Apostel mogen vraagen: *Wie zijt gij, die eens anderen huisknecht oordeelt?* En durft men zich dit vermeeten; sluit men zijnen, in dit stuk mischien dwaalenden Broeder niet uit van de verwachtinge der zaligheid: zullen wij dan weigeren hier beneden hem nevens ons toe te laten tot de Tafel des Heeren, met welken wij hoopen namaals aan te zitten aan de Bruiloft des Lams in den Hemel? Neen, waarde Broeders en Vrienden, laat zulk eene strijdigheid van gevoelens en handwijze bij ons geene plaats hebben; en vooral

niet

niet jegens de zulken , welker Huwelijken zich bepaalen binnen den kring der Protestantsche Gezindheden ; allerminst omtrent hen , welke zich alleenlijk verbinden aan eenen Doopsgezinden Broeder of aan eene Doopsgezinde Zuster van eene verschillende benaaminge.

In dit ons Land ziet men veele voorbeelden van diergelijke Huwelijken ; en wij oordeelen ons niet bevoegd om dezelve op eenige andere wijze , dan door vriendelijke afraadinge te keeren , wanneer wij daar toe gepaste gelegenheid hebben. Gaarne erkennen wij , dat ons voorbeeld hieromtrent niets afdoet , en dat Uw Eerw. naar de overtuiging van uw geweten , niet naar het voorbeeld van eenig mensch behooren te handelen. Maar wij hoopen ook , dat het boven bijgebragte genoegzaam is om Uw Eerw. de rechtmatigheid en betaamelijkheid onzer handelwijze te doen opmerken , en Uw. Eerw. te beweegen om met ons mede te werken ter opheffinge van alle zodanige hinderpaalen , welke den Vrede en de Liefde , den Christenen zoo duur aanbevolen door hunnen Meester , in den weg staan. Waarlijk , dingen , welke zonder weezenlijk nut te doen , alleenlijk kunnen strekken om de scheuringen te vergrooten of duurzaam te maaken , behoorden overal , in alle Gezindheden afgeschafft te worden , op dat de geheele Gemeente der Christenen één hart en ééne ziel moge zijn.

Na het geene wij , raakende den Ban en affnijdinge

dinge gezegd hebben, zullen wij niet lang behoeven stil te staan op de Mijding, welke die afsnijding volgt. In gevallen, waar in de afsnijding niet behoort geoeffend te worden, vervalt ook de mijding van zelve, gelijk duidelijk is. Maar zekerlijk zijn 'er gevallen in welken het der Christelijke Gemeente geoorloofd is, ja betaamt, haare afkeuring van het openbaar ergerlijk gedrag van sommige haarer Leden even openlijk te doen bliken, en te verklaaren, dat zij met dezelve, en derzelve werken geene gemeenschap heeft: gelijk *indien iemand, een Broeder genaamd zijnde, een hoereerder is, of een gierigaart, of een afgodendienaar, of een lasteraar, of een dronkaart, of een roover.* 1 Cor. V. II. En met den zodanigen gemeenzaamen omgang te houden is, zoo lang zij in het kwaade volharden, zekerlijk niet wel voeglijk, om van het gevaar van besmettinge niet te spreken. De Apostel wil, dat men met den zodanigen *niet eete.* Dit verbod of deeze afraading betreft gewisfelijk niet de eigene huisgenooten of naaste bloedverwanten van den overtreeder. Indien men deezen, indien men den gehuwden onderling de wederzijdse betrachting van de plichten des gezelligen levens, en de verkeerung wilde verbieden, zoude men alle banden der zamenlevinge moeten losrukken, en ten opzichte van den afgesnedenen zelve geheel tegen het oogmerk van den Apostel handelen. Want deeze leert ons: *Indien iemand onzen worde, door deezen Brief geschreeven, niet gehoorzaam is, tekent dien, en vermengt u niet met hem, op dat hij beschaamd worde.*

worde. *En houdt hem niet als eenen vijand, maar vermaant hem als eenen Broeder.* 2 Thesf. III. 14, 15. De bedoeling van den Apostel was, derhalven, de verbetering des overtreeders. Maar is het wel waarschijnlijk, dat deeze zoude bewerkt worden door eene zoo gestrengte mijdinge, als men wel eens heeft voorgestaan? De mensch is geneigd tot gezelligheid, verlaaten van zijne natuurlijkste en naaste Vrienden, zal hij, zoo hij niet geheel tot neerslagtigheid en wanhoop vervalt, ander gezelschap zoeken, en ligtlijk zodanig het geene hem al verder en verder vervoert, en verwijdert van die beschaaminge, tot welke de H. Paulus hem wilde brengen. Het bevel, derhalven, van met den zoodanigen *niet te eeten*, of eenige gemeenzaame verkeering, te houden, betreft eigenlijk hun, welke niet natuurlijk door banden van bloedverwantschap, of anderzins, verplicht zijn in diergelijken omgang met den overtreeder te leven. Maar den nabestaanden, den leden van hetzelfde huisgezin, en vooral den Echtgenooten die verkeering te verbieden, kan des Apostels oogmerk niet geweest zijn. Ten opzichte der laatstgemelden zouden daar uit de schroomelijkste gevolgen, en dikwijls veel zwaardere overtredingen voortvloeien, dan welke men bedoelde te keer te gaan. Wel zegt Apostel Joannes: *Indien iemand tot u-lieden kooft, en deeze Leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis, en zegt tot hem niet; zijt gegroet.* 2 Joann. vs. 10. Maar om nu niet te zeggen, dat hier duidelijk van vreemdelingen wordt gesproken; en

dat dit *groeten*, waarschijnlijk behelsde eene toewensching van Gods zegen over derzelve onderneming, is het duidelijk, dat de Apostel hier spreekt van valsche Propheeten en Leeraars, van *verleiders, die niet belijden dat Jesus Christus in het vleesch is gekomen*, vs. 7. En het geene raakende deeze geheel verdorven menschen, welke opzettelijk zich tegen de Leer der Apostelen aantantten, gezegd wordt, kan men zekerlijk niet toepassen op de gewoone overtredingen der geenen, welke over het geheel de Leer des Euangeliums aanneemen.

Wij zouden veel breeder over dit stuk kunnen handelen, doch oordeelen genoeg gezegd te hebben om Uw Eerw. de gegrondheid en billijkheid eener gemaatigde handelwijze in deezen te doen opmerken. Ook hebben wij uwe aandacht reeds lang genoeg bezig gehouden. Wij betuigen met ons schrijven geen ander oogmerk te hebben dan de verbreiding van Christelijke Liefde en Verdraagzaamheid; wij vertrouwen dat het als zodanig bij Uw Eerw. zal worden aangenoomen, en zullen onze moeite meer dan rijkelijk beloond rekenen, indien wij daar toe, en tot uw geluk en welvaaren iets hebben mogen toebrengen.

Wij breeken af met den hartelijken wensch, dat wij allen mogen opwassen in de genade en kennis van onzen Heere en Zaligmaaker Jesus Christus. Hem zij de heerlijkheid beide nu, en in den

den dag der eeuwigheid, Amen. En met deezen
wensch noemen wij ons,

Eerwaardige Vrienden en Broeders,

Uwe

Dienstwillige Vrienden en Broe-
ders in Christus, de Sociëteit
der Doopsgezinde Gemeenten
in Vriesland en Groningen, en
uit aller naam,

H. OOSTERBAAN,	} <i>Leer-</i> <i>aaren.</i>	P. HUIDEKOPER,	} <i>Dia-</i> <i>conen.</i>
P. STINTRA,		B. J. BROUWER,	
A. STAAL,		J. v. D. PLAATS,	
A. WIJTSES,		B. HAIJES,	
K. O. GORTER, <i>Boekhouder van</i> <i>3 Clasfen.</i>		P. IJ. TICHELAAR, <i>Boekhouder van 's</i> <i>Zuider Clasfe.</i>	

Leeuwarden den
31 Julij
1788.

M I S S I V E
V A N D E
S O C I E T E I T
D E R
D O O P S G E Z I N D E G E M E E N T E N
I N
F R I E S L A N D E N G R O N I N G E N ;

G E S C H R E E V E N

*Aan de DOOPSGEZINDE CHRISTENEN, welke
zich uit Dantzig hebben nedergezet, in
de Staaten van Haare Majesteit,
CATHARINA DE GROOTE,
Keizerin aller Rusfen.*

T E L E E U W A R D E N ,
Ter Drukkerije van JOHANNES SEYDEL ,
Boekverkooper op den hoek der Koningstraat.

Voor Rekening der Sociëteit.